

МАТЕРІАЛИ ЩОДО ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙ КЛІНІЧНОГО ВИКЛАДАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ В УНІВЕРСИТЕТІ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА (частина 4: професор Ю.-Ф.І. Мацон)

М.І. Дзєман

*Науково-виробничий центр
ТОВ «ЕРБІС»,
м. Київ*

Резюме

У статті наведено матеріали щодо організації в Університеті св. Володимира клінічного викладання внутрішньої медицини та заснування Київської школи терапевтів. В її четвертій частині акцентовано увагу на науково-педагогічній та організаційній діяльності професора медичного факультету Університету св. Володимира Мацона Юлія-Фердинанда (Mazonn Julius-Ferdinand).

Ключові слова

Інтерніст та професор-анатом Юлій-Фердинанд Мацон, клінічна медицина, Університет св. Володимира, традиції, клінічне викладання.

На подальших етапах становлення та розбудови Київської школи терапевтів закладені її родоначальником професором Ф.С. Цицуріним плідні традиції клінічного викладання внутрішньої медицини віднайшли своє безпосереднє продовження в кипучій діяльності плеяди визначних професорів медичного факультету Університету св. Володимира. Серед них зіркові постаті докторів медицини Юлія-Фердинанда Мацона, Василя Тимофійовича Покровського, Євгенія Івановича Афанасьєва, Федора (Фердинанда) Олександровича Леша, Карла-Густава Трітшеля. В їхній діяльності успішно реалізуються настанови засновника Київської школи внутрішньої медицини щодо належної організації клінічного викладання.

Пригадаємо те, що Федір Степанович особливо наполегливо відстоював необхідність упровадження в клінічному викладанні внутрішньої патології засад чіткої етапності й черговості. Він підкреслював: «Суттєвий недолік переважної частини клінічних закладів полягає в тому, що в них немає необхідного підрозділу для тих, хто тільки починає займатися практичною Медициною, і для тих, хто здобув уже невеликий навик. Нижчі та вищі курси відвідують Клініку зазвичай в один і той же час, тоді як заняття їх мають бути зовсім

різними. Організація двох Клінік чи принаймні розподіл однієї на вищу та нижчу ... є доцільними з метою поступового заняття Практичною Медициною» [1]. Тим часом потреба в такому розподілі вже не тільки була очевидною, але й стала нагальною потребою. Необхідно було засновувати повноцінний курс лікарської діагностики. От тільки без належної пропедевтичної клінічної бази про це не могло бути й мови. Між тим ситуація навіть з університетською клінічною базою залишалась критичною [2 (с. 14), 3 (с. 164-166, 227-233), 4]. Тож керівництво медичного факультету та Микола Іванович Пирогов (який у 1858-1861 рр. обіймав посаду попечителя Київського навчального округу) постійно турбувалися не тільки створенням повноцінної університетської клініки, але й відкриттям клінічних баз університету в міських лікувальних закладах [5 (с. 39-40)]. Неодноразово вони наполегливо зверталися до урядових інстанцій імперії з пропозиціями щодо вирішення цієї проблеми. Однак створити повноцінну університетську клінічну базу вдалось тільки в Київському військовому шпиталі [6].

Також професор Ф.Ф. Цицурін надавав виключно важливого значення безпосередньому впровадженню в лікарську справу клініко-анатомічного й клініко-фізіологічного напрямку. За цю-

© М.І. Дзєман

го він підкреслював пріоритетність розвитку клінічної анатомії саме в аспекті: «Анатомія Патологічна — основа Приватної Патології» [1]. У попередній (третій) частині вже було з'ясовано конкретику впровадження професором-терапевтом Ф.Ф. Мерінгом у діяльність Київської школи внутрішньої медицини засад фізіологічного напрямку [7]. Тим

Мацон
Юлій-Фердинанд Іванович

часом у свідомості київської медичної спільноти успішно відбувалось і становлення розуміння й належне сприйняття патологічної анатомії як науки про морфологічну основу патогенезу внутрішніх захворювань. Продовження в київській медичній школі клініко-анатомічного напрямку на ґрунті безпосередньо патологоанатомічних досліджень було вдало здійснено талановитим професором-анатомом і блискучим інтерністом Мацоном Юлієм-Фердинандом Івановичем. Промовистий факт: сам відлік (із жовтня 1854 року) функціонування в Університеті св. Володимира окремої кафедри патологічної анатомії та загальної патології збігається з початком його завідування нею [8, 9]. Визначною була й організаційна та громадська діяльність Юлія-Фердинанда Мацона. Вона була особливо результативною щодо заснування нових клінічних баз медичного факультету Університету св. Володимира та громадських медичних товариств [10-14].

Mazonn Julius-Ferdinand (22 квітня 1817–20 грудня 1886) народився в м. Ризи та є вихідцем із міщанської [10 (с. 411), 11] (за іншими дани-

ми, з дворянської [14 (с. 57)]) родини протестантів [11, 12 (с. 402-404), 13]. Початкову освіту він належно освоїв удома, а середню вже здобув у Дерптській гімназії (1829-1836 рр.). У 1838 році Юлій-Фердинанд Мацон вступив на медичний факультет Дерптського університету. Він успішно пройшов весь навчальний вишкіл у статусі студента, що навчався на казенні кошти. Патологічну анатомію — лекції, практичні заняття, «патологоанатомічну казуїстику» студент Мацон вивчав у доктора медицини, прозектора й екстраординарного професора анатомії Олександра Фрідріха Хюка (Alexander Friedrich Hueck'a, 1802-1842), а фізіологію й патологію — у професора Альфреда Вільгельма Фолькманна (Alfred Wilhelm Volkmann'a, 1800-1857) [10, 15]]. При цьому можемо тільки відзначити, що з 1839 по 1841 рік у професорському інституті при Дерптському університеті здобував звання доктора медицини й Федір Степанович Цицурін [12]. На жаль безпосередніх даних про тогочасні стосунки двох майбутніх київських професорів медицини нам знайти не вдалось.

28 січня 1843 року Юлій-Фердинанд Мацон успішно завершив вивчення курсу університетських наук й отримав диплом лікаря I класу («лїкаря 1-го отдїлення»). 15 серпня 1843 року він одержав призначення в Київську губернію на посаду лікаря Сквирської окружної лікарні. Проте обов'язки «міського лікаря в Сквирі» він виконував не довго. Вже в 1844 році «согласно прошению» новопризначений сквирський лікар був переміщений на «вакансию врача при Думе умалишенных Киевского Приказа Общественного Призрения», де й працював до 1855 року [13]. Також 6 листопада 1848 року він за сумісництвом був зарахований на посаду лікаря Києво-Межигірської фаянсової фабрики (і працював там аж до 1853 року) [12 (с. 402-404)]. Працюючи практичним лікарем, Мацон Ю.-Ф.І. одночасно самовіддано здійснює й наукові дослідження щодо з'ясування патологоанатомічних змін нирок при «справжній Брайтовій хворобі». Протягом двох років він ретельно досліджує трупи хворих, які вмерли від такої патології. Юлію-Фердинанду вдалось патологоанатомічним методом отримати та задокументувати матеріали пріоритетного значення щодо одночасного ураження в нирках паренхіматозних та інтерстиціальних елементів при запальних процесах. На початку 1850 року він подає до медичного факультету Університету св. Володимира до захисту дисертацію «De primo gradu degenerationis renum in morbo Brighti. Comentatio pathologica-anatomica» («Первинні зміни в нирках при Брайтовій хворобі. Патолого-анатомічне дослідження»). Після успішного захисту дисертації лікаря Мацона Юлія-Фердинанда 15 травня 1850 року було удостоєно ступеня доктора медицини. І 11 листопада 1852 року

Сучасний вигляд на історичний центр Ризи

доктор медицини Мазон Ю.-Ф.І. за конкурсом обійняв посаду ад'юнкта по кафедрі приватної патології й терапії [16]. А через два роки, 29 вересня 1854 року, йому вже було доручено викладання загальної патології та патологічної анатомії [10, 16].

Такий успішний поступ Мазона Юлія-Фердинанда Івановича (одного з перших докторів медицини, що захистив дисертацію в Університеті св. Володимира¹) цілком відповідає періоду сподвижницької діяльності родоначальника Київської школи внутрішньої медицини професора Цицуріна Ф.С. щодо заснування клінічного викладання [17]. І цей факт потребує ретельного дослідження. Адже цілком зрозуміло, що така швидка зміна місця роботи після призначення, вибір такої актуальної для внутрішньої медицини теми наукових досліджень та успішне проходження конкурсу на посаду ад'юнкта по кафедрі приватної патології й терапії (а конкурентом же був Ф.Ф. Мерінг із схвальними рекомендаціями самого М.І. Пирогова!) за всієї наснаги, обдарованості та працелюбності претендента потребували неабиякої підтримки. І щодо цього нагадаємо, що в 1844 році професор Ф.С. Цицурін очолив кафедру терапевтичної клініки із семіотикою, став директором університетської терапевтичної клініки та ще й до 1847 року «тимчасово» здійснював вичитку лекційного курсу з приватної патології й терапії. На виборній основі з 1847 по 1850 рік він обіймав посаду декана медичного факультету університету. У другому семестрі 1850-1851 навчального року Федору Степановичу у зв'язку з хворобою професора С.П. Алфер'єва знову довелось «тимчасово» здійснювати вичитку лекційного курсу з приватної патології й терапії [6 (с. 259)]. Саме в 1850 році Ю.-Ф.І. Мазон успішно захищає докторську дисертацію, а в 1851 році вже оголошується конкурс на посаду ад'юнкта по кафедрі приватної патології й терапії (в якому він і здобув перемогу як докторант медичного факультету Київського університету).

Отже, свою викладацьку звитягу в Університеті св. Володимира Юлій-Фердинанд Мазон у 1852 році розпочав саме як інтерніст. Щоправда, вже через два роки амбітний доктор медицини Мазон Ю.-Ф. обіймає посаду спочатку екстраординарного, а з 1858 року й ординарного професора кафедри загальної патології й патологічної анатомії. Він незмінно завідуватиме цією кафедрою аж до 1875 року [2, 12]. У 1869 році за ініціативи Юлія-Фердинанда Івановича (вже як

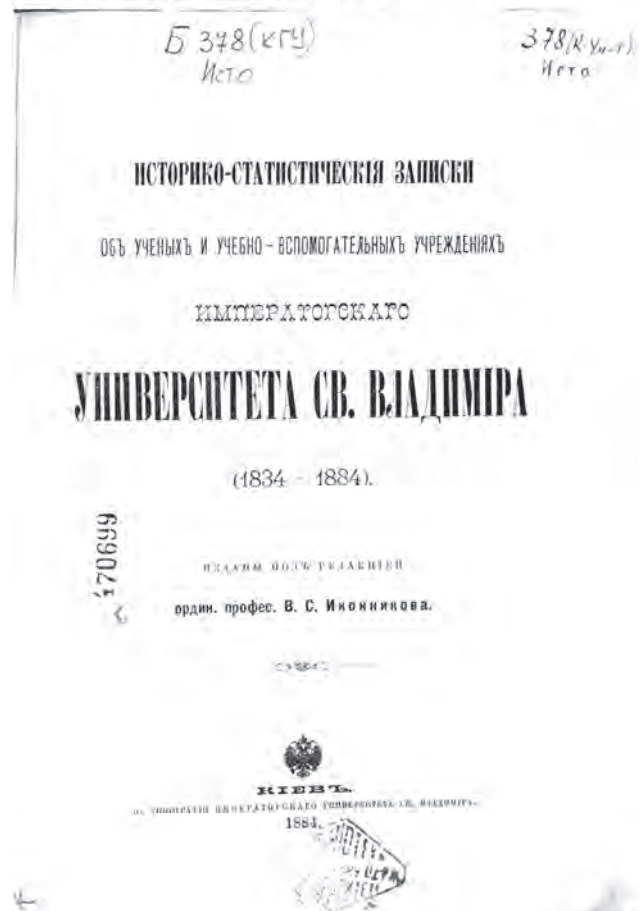
декана) з очолюваної ним кафедри був виокремлений курс загальної патології [14, 15]. Згідно з університетським статутом від 1863 року замість зазначеного курсу засновується самостійна кафедра фізіології хворої людини з патологічною гістологією, яку очолив ординарний професор Н.А. Хржонщевський². Отже, за завідування професором Ю.-Ф. Мазоном кафедрою загальної патології та патологічної анатомії і відбулось логічне становлення двох цілком самостійних вищезначених структурних підрозділів медичного факультету. Визначна організаторська та науково-педагогічна діяльність Ю.-Ф. Мазона як засновника та завідувача кафедри патологічної анатомії належно описана його правонаступником за цією посадою професором М.Г. Мінхом [3].

² Витяг із розділу «Распределение профессоров и преподавателей по предметам их преподавания въ университетъ св. Владимира» із «Биографического словаря профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834-1884)» (Сост. под ред. В.С. Иконникова. — К.: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. — 860 с.):

VI. Патологическая анатомія и физиологія (общая патологія):
В. П. Козловъ (1841—1853), Ю. П. Мазонъ (1852—1875), В. Б. Томса* (1875—1876), Г. Н. Мипхъ (1876—), Н. Н. Станкевичъ (доцентъ 1861—1863).

VII. Общая патологія (отдѣльно по уставу 1863 г.): Н. А. Хржонщевскій (1869—), доцентъ Н. С. Афанасьевъ (1870—1877).

) Временные преподаватели обозначены ().

¹ Першим був професор-анатом О.П. Вальтер. Його докторська дисертація «Про механізм сплетіння волосся при колтуні. Мікроскопічне дослідження» була захищена на медичному факультеті Київського університету в 1845 році.

КАБИНЕТЪ ПРИ КАЕДРѢ ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМІИ.

(Извлеченіе изъ записки профес. Н. Г. Муха).

Учрежденіе кафедрѣ патологической анатоміи съ патологическою физиологіею совпадаетъ съ основаніемъ медицинскаго факультета въ университетѣ св. Владиміра въ 1840 году. Съ открытіемъ 10-го курса медицинскаго факультета въ 1842 г., изъ упраздненной Виленской Медико-Хирургической академіи въ Кіевскій университетъ было перевезено собраніе патологическихъ препаратовъ, послужившее основаніемъ Музея патологической анатоміи. Коллекція эта состояла изъ 1239 экземпляровъ, въ числѣ которыхъ находилось сухихъ препаратовъ 555 и спиртовыхъ 684. Сверхъ означенной коллекціи, изъ Виленской академіи поступило 6 приборовъ, 24 экземпляра различныхъ мелкихъ анатомическихъ принадлежностей и 17 штукъ большой и малой металлической посуды. Цѣнность всего имущества опредѣлена была въ 14000 рублей.

Музей хранился сначала во временномъ помѣщеніи Анатомическаго театра и вмѣстѣ съ нимъ переживалъ различныя перемены (см. выше). Первымъ завѣдующимъ Музеемъ былъ профессоръ патологической анатоміи Н. И. Козловъ, дѣятельность котораго по этой кафедрѣ относится къ 1840—1853 годамъ.

Учебно-вспомогательныя средства кафедры, за исключеніемъ виленискихъ препаратовъ, были крайне скудны. Чувствовалась большой недостатокъ въ различныхъ инструментахъ и аппаратахъ; не было ассистента, ни цѣлесообразнаго помѣщенія, ни достаточнаго матеріала для производства патолого-анатомическихъ секцій. Съ 1850 г. было,

запис. объ учеб. и учебно-вспомог. устройствѣ.

37

290

КАБИНЕТЪ

впрочемъ, введено преподаваніе на трупахъ въ Кіевскомъ военномъ госпиталѣ, причѣмъ профес. Н. И. Козловъ имѣлъ возможность въ этомъ году провести такъ съ студентами 7-го курса 182 тѣлоскрѣптія. Странія профес. Козлова посылать преподаваніе патологической анатоміи въ болѣе благоприятныя условія, въ другихъ отношеніяхъ, оказались безуспѣшными. Именно, на содержаніе Патолого-анатомическаго кабинета и вообще на нужды кафедры, по штату университета, не было назначено никакихъ средствъ, а только дозволялось, при томъ съ особаго каждый разъ разрѣшенія попечителя округа, расходовать для этой цѣли до 300 рублей, изъ сумми, собранной за право ученія. Въ виду этого, Н. И. Козловъ ходатайствовалъ въ 1853 г. объ ассигнованій для Патологическаго кабинета единовременнаго пособия до 1000 р. на первоначальное обезаженіе и ежегодной сумми на поддержаніе его въ 700 р. Кроме того, профес. Козловъ указывалъ на необходимость учрежденія при кафедрѣ должности прозектора, съ заложаніемъ, которое дало бы ему возможность не вѣнать частной медицинской практики, а заниматься исключительно служебными обязанностями; на представленное Совѣтомъ университета попечителю Кіевского учебнаго округа ходатайство по возбужденіямъ профес. Козловымъ вопросамъ отвѣта не послѣдовало.

Въ январѣ 1854 года, по случаю перевода Н. И. Козлова вице-директоромъ Медицинскаго департамента Министерства внутреннихъ дѣлъ, преподаваніе патологической анатоміи было временно поручено ордин. профессору нормальной анатоміи А. Ш. Вальтеру, который и принялъ отъ профес. Козлова музей патологическихъ препаратовъ, число которыхъ достигло 1268 думерныхъ, т. е. увеличилось противъ Виленской коллекціи на 29.

Заставъ кафедру, какъ выражался профессоръ Вальтеръ, въ „детинно-бѣдственномъ положеніи“, онъ считалъ своею обязанностью постоянно заявлять объ ея нуждахъ, указывая въ сущности на тѣ же самая потребности, на которыя уже обращалъ вниманіе и профес. Н. И. Козловъ, и просилъ для ихъ удовлетворенія: 1) ассигновать единовременно 1500 руб. для первоначальнаго обезаженія кафедры, 2) выдавать ежегодно штатную сумми, которая должна быть не менѣе штатной же сумми (700 р.), назначенной для кафедры нормальной анатоміи и 3) назначить прозектора или адъюкта. Но это ходатайство, по не-

ПРИ КАЕДРѢ ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМІИ.

291

достатку средствъ, не было уважено, а вскорѣ послѣ этого профес. Вальтеръ отказался отъ преподаванія самаго предмета. Тогда, въ октябрѣ 1854 года, на кафедрѣ патологической анатоміи былъ назначенъ экстра-ординарнымъ профессоромъ адъюнкты по частной терапіи—Ю. И. Мацонъ.

Въ первый годъ завѣдыванія патолого-анатомическимъ кабинетомъ, Ю. И. Мацону пришлось ограничиться суммою въ 300 рублей, которую разрѣшено было употребить на удовлетвореніе нуждъ кафедры, причѣмъ, между прочимъ, были приобретены тогда, по удешевленной цѣнѣ, изъ частныхъ рукъ, микроскопъ Обергевзера, за 80 р. Въ слѣдующемъ же году, вслѣдствіе докладной записки Ю. И. Мацона, начальникомъ Кіевского учебнаго округа было препроеведено въ Царское университетѣ 1200 руб., съ разрѣшеніемъ употребить эти деньги на приобретение для Патолого-анатомическаго кабинета большого микроскопа въ 500 руб., средняго въ 200 руб. и трехъ малыхъ въ 180 р., реагентнаго ящика съ принадлежностями въ 100 руб., разнаго рода вѣсовъ, инструментовъ и аппаратовъ для мацерированія на 220 рублей.

Что же касается постановки штатной сумми, о которой просили какъ профес. Мацонъ, такъ и его предшественники, то разрѣшеніе ее вошло въ университетскій уставъ лишь впоследствии, именно въ 1863 году, въ размѣрѣ 700 рублей, которыми и до сихъ поръ удовлетворяются нужды кафедры.

Распрежденіе преподаванія предметовъ, возложенныхъ на профессора патологической анатоміи, было слѣдующее: общая патологія и общія патологическая анатомія излагались студентамъ медицинскаго факультета 3-го, 4-го, 5-го и 6-го семестровъ, въ зданіи университета, по 4 часа въ недѣлю, а патолого-анатомическая казуистика (искрытія) для студентовъ 9-го и 10-го семестровъ въ зданіи Кіевского военного госпиталя, также по 4 часа въ недѣлю. Крайне неудобное помѣщеніе при Военномъ госпиталѣ,—тѣсная, холодная и довольно темная бесѣдка, превращенная въ секціонный покой,—побудило профес. Мацона, въ началѣ 1857 г., ходатайствовать предъ министромъ народнаго просвѣщенія объ устройствѣ при госпиталѣ болѣе обширнаго и соответствующаго своему назначенію секціоннаго зала. Но по поводу этого дѣла вознила обширная и продолжительная переписка между вѣдомствомъ Министерства народнаго просвѣщенія и Военно-медицин-

292

КАБИНЕТЪ

скимъ. Первое предлагало хорошій планъ устройства секціоннаго зала и отдавало предпочтеніе постройкѣ, возведенной изъ кирпича, передъ деревянною; послѣднее же обязательно указывало на удобное мѣсто въ одномъ изъ госпитальныхъ дворовъ, гдѣ могло бы быть возведено свѣтлое и достаточно обширное зданіе для практическаго преподаванія патологической анатоміи; оба же вѣдомства, не желая брать на себя денежныхъ расходовъ, обходили самый вопросъ, кѣмъ и на чьи средства долженъ быть выстроенъ секціонный залъ. Въ концѣ концовъ университету пришлось на собственные средства устроить при госпиталѣ секціонный покой, но уже не кирпичный, а деревянный, который въ ветхомъ видѣ существуетъ и въ настоящее время, въ качествѣ помѣщенія, служащаго для патолого-анатомическихъ вскрытіи со студентами 7-го курса.

Одновременно съ ходатайствомъ объ устройствѣ при Военномъ госпиталѣ цѣлесообразнаго секціоннаго зала, Ю. И. Мацонъ вошелъ съ представленіемъ чрезъ медицинскій факультетъ и Совѣтъ университета о перенесеніи практическихъ лекцій патологической анатоміи изъ госпиталя въ зданіе Анатомическаго театра, съ тѣмъ, чтобы лекціи эти излагались для студентовъ въ 9-го и 10-го, а 7-го и 8-го семестровъ. Мотивы этого предложенія, помимо тѣсноты и другихъ неудобствъ госпитальнаго помѣщенія, заключались въ слѣдующихъ соображеніяхъ: 1) въ значительномъ облегченіи приготовить препараты для Патолого-анатомическаго музея, такъ какъ вскрытія будутъ производиться въ Анатомическомъ театрѣ, гдѣ для этой цѣли имѣется подъ рукою все нужное, какъ то: посуда, спиртъ и т. и., которыхъ нельзя держать въ госпиталѣ; 2) въ возможности соединить секціи съ микроскопическими демонстраціями, которыхъ нельзя устроить въ плохое освѣщеніи секціонной комнатѣ военного госпиталя; 3) въ томъ обстоятельстве, что для студентовъ 7-го и 8-го семестровъ будетъ гораздо удобнѣе посѣщать лекціи практической патологической анатоміи, нежели студентамъ 9-го и 10-го семестровъ, слышномъ занятыхъ приготовленіемъ въ окончательнымъ значеніемъ и, наконецъ, 4) при новомъ порядкѣ, студенты 9-го и 10-го семестровъ все-таки не лишались бы возможности совершенствоваться въ патолого-анатомическихъ секціяхъ, такъ какъ они присутствуютъ при частныхъ вскрытіяхъ, производимыхъ завѣдывающимъ госпитальныхъ вѣднвмъ. Эта реорганизація пре-

ПРИ КАФЕДРѢ ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМІИ. 293

подаваній просуществовала, впрочемъ, всего 4 мѣсяца, такъ какъ въ Анатомическомъ театрѣ едва хватало труповъ для удовлетворенія потребностей нормальной анатоміи, и потому пришлось возвратиться въ старую систему — перевести патолого-анатомическія секціи обратно въ госпиталь и упражнять въ нихъ, по прежнему, студентовъ 9-го и 10-го семестровъ.

Видѣтъ съ тѣмъ профес. Ю. И. Мационъ входилъ съ представленіемъ о необходимости имѣть при кафедрѣ патологической анатоміи прозектора съ правами адъюнкта, но это ходатайство не было уважено, по недостатку денежныхъ средствъ. Между тѣмъ профессоръ оставался почти безъ помощника, такъ какъ состоявшій при госпиталѣ прозекторъ патологической анатоміи и судебной медицины, назначавшійся изъ военныхъ врачей, прикомандированныхъ къ госпиталю, не получалъ отъ университета никакого вознагражденія и потому ассистировалъ только при госпитальныхъ вскрытіяхъ. Всѣ же работы въ Анатомическомъ театрѣ, какъ-то сохраненіе старыхъ и приготовленіе новыхъ препаратовъ, приходилось исполнять самому профессору безъ помощника. Потерявъ надежду приобрести прозектора на правахъ адъюнкта, профес. Ю. И. Мационъ ходатайствовалъ въ 1858 г. объ учрежденіи должности ассистента при своей кафедрѣ, на правахъ ординаторовъ госпитальныхъ клиникъ; но должность эта была учреждена лишь въ 1863 году, со введеніемъ новаго университетскаго устава.

Въ 1876 году, за выходомъ въ отставку профес. Мациона, на кафедру патологической анатоміи былъ приглашенъ экстра-ординарнымъ профессоромъ докторъ медицины Г. И. Минхъ.

Положеніе, въ которомъ профес. Минхъ засталъ кафедру, было слѣдующее:

Матеріалъ кафедры крайне ограниченный, не превышавшій въ клиникѣ и госпиталѣ имѣтѣ 60—70 труповъ въ годъ. Помѣщеніе въ Анатомическомъ театрѣ, состоящее изъ шести комнатъ, разбросанныхъ въ различныхъ мѣстахъ зданія, а именно: двухъ комнатъ, служившихъ для гистологическихъ занятій, преподавателя, его ассистента и студентовъ; одной отдѣльной комнаты съ подваломъ для хранения препаратовъ, добываемыхъ со вскрытіемъ въ клиникѣ и госпиталѣ, и доставляемыхъ отсюда въ Анатомическій театръ; одной небольшой и

294 БАВИНѢТЪ ПРИ КАФЕДРѢ ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМІИ.

плохо освѣщенной аудиторіи и, наконецъ, двухъ комнатъ, предназначенныхъ для Музея.

Инвентаръ кафедры заключалъ, помимо мебели, необходимые инструменты и снаряды, въ количествѣ 138 штукъ, въ числѣ которыхъ 8 микроскоповъ, и препаратовъ въ 1659 экземплярахъ, изъ которыхъ 1239 принадлежатъ Виленскому музею и 320 изготовлены профессоромъ Ю. И. Мациономъ.

Въ теченіе восьми лѣтъ завѣдыванія кафедрой профессоромъ Г. И. Минхомъ, положеніе ея измѣнилось очень мало.

По поводу матеріала и помѣщенія кафедры, профес. Минхъ входилъ въ факультетъ и въ Совѣтъ съ ходатайствомъ о полной реорганизации условій кафедры — устройствѣ патолого-анатомическаго института, учрежденія при кафедрѣ двухъ прозектуръ. Но это ходатайство, въ виду неразрѣшенія еще клиническаго вопроса, осталось безъ движенія.

Инвентаръ кафедры увеличился приобрѣтеніемъ новыхъ микроскоповъ, въ количествѣ 12 штукъ (4-хъ Гартнака, 7-ми Верика и одного Цейсса), а коллекція препаратовъ увеличилась 50-ю экземплярами (изъ которыхъ нѣкоторые изготовлены по способу Giacomini и Пережежа); кромѣ того сдѣланъ запасъ препаратовъ, необходимыхъ для гистологическихъ вслѣдствованій.

Собраніе патолого-анатомическихъ препаратовъ, аппаратовъ и мебели можно оцѣнить въ 3895 руб. 40 коп., собраніе рабочихъ инструментовъ и посуды въ 5761 руб. 29 коп., наконецъ коллекцію книгъ и журналовъ, состоящую изъ 220 номеровъ, въ 1439 руб. 99 коп.

Розглядаючи плідну науково-викладацьку діяльність професора Університету св. Володимира Ю.-Ф.І. Мациона, потрібно особливо відзначити його непересічні ділові якості та невичерпну насагу до вдосконалення методології дослідного пізнання. Уже в перший рік завідування наполе-

гливий Юлій-Фердинанд домагається придбання на новостворену кафедру за дешевою ціною (за 80 карбованців) із приватних рук мікроскопа Обергейзера. А наступного року він вже домігся виділення керівництвом Київського навчального округу цільової суми (в 1200 карбованців!) на придбання великого та середнього мікроскопів, трьох малих, реагентного, інструментального та маркувального устаткування. Професор Ю.-Ф.І. Мацион увів у педагогічний процес кафедри патологічної анатомії й загальної патології мікроскопію як обов'язкову. Він також є піонером застосування методу мікроскопіювання в поляризованому світлі [6, 14, 18]. Потрібно розуміти й те, що професор Юлій-Фердинанд Іванович Мацион у своїй науково-педагогічній діяльності був типовим представником знаменитої Дерптської анатомічної та патоморфологічної школи (зрештою, як і М.І. Пирогов, М.І. Козлов та О.П. Вальтер). Автопсія в його виконанні вирізнялась характерною для цієї школи чіткою схемою та ретельністю. Ним особисто для учбового процесу було виготовлено 320 патологоанатомічних препаратів [3]. Але принципово важливим і показовим було те, що Ю.-Ф. Мацион як інтерніст усі віднайдені патологоморфологічні зміни глибинно пов'язував із клінічною картиною захворювань.

Панорама Анатомічного театру Університету св. Володимира на початку ХХ сторіччя
[\[http://www.retroua.com/kyev/260-анатомический-театр-киевского-униве/#sthash.SjdlfTe6.9x7348Rm.dpuf\]](http://www.retroua.com/kyev/260-анатомический-театр-киевского-униве/#sthash.SjdlfTe6.9x7348Rm.dpuf)

Заснувавши окрему кафедру професор Ю.-Ф.І. Мацон викладає загальну патологію та патологічну анатомію студентам медичного факультету 3, 4, 5 та 6-го семестрів у приміщенні Університету (Анатомічний театр) [3 (с. 246-286, 289-294), 9, 19, 20], а патологоанатомічну казуїстику (розтин трупів) студентам 9-го і 10-го семестрів у прозекторії Київського військового шпиталю [3, 14]. Прозекторія госпіталю розміщувалася в непристосованому приміщенні, й це спонукало професора Ю.-Ф.І. Мацона в 1857 році клопотати перед Міністерством народної освіти щодо улаштування відповідного приміщення для занять студентів [6]. Зрештою нудна переписка між Міністерством народної освіти з військовим відомством не мала успіху. Тож Університет св. Володимира змушений був своїм коштом зводити будівлю для обладнання належної секційної зали. І під керівництвом професора Ю.-Ф.І. Мацона таке дерев'яне приміщення було побудовано вже в 1860 році. Невгамовний професор Ю.-Ф.І. Мацон започатковує в Київському військовому шпиталі систематичні автопсії, а вже в недалекому майбутньому як завідувач університетської госпітальної клініки уводить їх за правило. До слова. Його мрія щодо зведення належної цегляної будівлі Анатомічного театру в Київському військовому шпиталі також здійснилась, але ... аж через шість років після його смерті. 22 листопада 1892 року відбулось урочисте освячення добротної цегляної одноповерхової будівлі з просторою залом для розтинів та чотирма кабінетами для мікроскопічних і бактеріологічних досліджень [6].

Одночасно професор Ю.-Ф.І. Мацон багато часу віддавав приватній лікарській практиці й був віртуозним діагностом. Загалом його професійний шлях склався таким чином, що він постійно гармонічно поєднував у фаховій діяльності патологоанатомічні дослідження з практичною лікувальною справою. Уже вище зазначалось, що, працюючи міським лікарем у Сквирі, потім в «Доме умалишенных Киевского Приказа Общественного Призрения» та Києво-Межигірської фаянсової фабрики, Ю.-Ф.І. Мацон саме патологоанатомічним методом дослідження зібрав для докторської дисертації матеріал пріоритетного значення про ураження

паренхіматозних та інтерстиціальних елементів нирок при запальних ураженнях. І в подальшому в листопаді 1852 року він за конкурсом обійняв посаду ад'юнкта саме на кафедрі з лікувальної справи — приватної патології й терапії. А в 1856 році у зв'язку з відрядженням у діючі війська професорів С.П. Алфер'єва та Ф.Ф. Мерінга для боротьби з висипним тифом професору-патанатому Ю.-Ф.І. Мацону довелося тимчасово завідувати університетською госпітальною клінікою [10]. Утім у журналі «Врач» у 1885 році повідомлялось: «Будучи одним із найвизначніших практиків Південно-Західного краю, Ю.І. Мацон, упевнившись, що практика перешкоджає його професурі, все ж з 1863 року цілком відмовився від приватної практики» [14, 18]. Але ж це стосувалось тільки приватної практики, бо ж відомо, що «от 2 мая 1865 г. статский советник Ю.-Ф.И. Мацон сверх его должности ординарного профессора кафедры патологической анатомии был назначен сверхкомплектным младшим ординатором» Київського військового шпиталю [6 (с. 266)]. І це призначення «с денежным и другими видами обеспечения за должностью» було саме по госпітальній терапевтичній клініці. Відтак професор Ю.-Ф.І. Мацон у 1865-1866 роках здійснює керівництво університетською госпітальною клінікою [13]. Більше того, в цей період на нього було тимчасово покладено й обов'язки завідування кафедрою приватної терапії в повному обсязі з госпітальною клінікою [10]. Тож він став спадкоємцем професорів Ф.С. Цицуріна, С.П. Алфер'єва та Ф.Ф. Мерінга щодо вчитки лекторію та завідування кафедрою приватної патології і терапії в повному об'ємі із госпітальною клінікою. За таких обставин він самовіддано працював як інтерніст та безпосередньо навчав студентів мистецтву діагностики й лікування внутрішніх захворювань. Його внесок у вдосконалення викладання внутрішньої патології є визначним. Саме **завдяки невтомній і плідній діяльності професора Юлія-Фердинанда Мацона традиція клініко-анатомічних порівнянь у діяльності Київської терапевтичної школи набула значущого патологоанатомічного дискурсу.** Сумно, що конкретика обставин діяльності професора Ю.-Ф.І. Мацона не сприяла за-

Прозекторій Київського військового шпиталю

Один із корпусів Київського військового шпиталю в кінці XIX сторіччя

снуванню ним своєї наукової школи. Важко погодитись, що тут на заваді стала безпосередньо широта його наукових інтересів [23 (С. 61)]. Цілком очевидно, що основною завадою були умови діяльності й завдання, які ставились у той період перед київськими професорами-медиками й очолюваними ними кафедрами [7].

У своїй клінічній діяльності професор Ю.-Ф.І. Мацон неухильно сповідував заповіт засновника Київської школи внутрішньої медицини Федора Степановича Цицуріна щодо єдності теорії та практики. Він був переконаним прихильником визначального значення патологоанатомічних досліджень у вдосконаленні клінічної медицини. За цього він вважав, що вони є не тільки джерелом кінцевого патологоанатомічного діагнозу. Його позиція була конструктивною й наступальною: не тільки підтвердження та арбітраж клінічних пізнань лікаря, а й поглиблення їх у процесі ще лікування пацієнтів. І тут Ю.-Ф.І. Мацон був неперевершеним маестро. Він мислив як інтерніст і наголошував: «Патологічна анатомія не повинна зупинятися на одній якійсь особливо разючій зміні або звертати виняткову увагу на одну тільки складову частину органа; навпаки, слід мати на увазі всю групу наслідків щодо подразнення» [21]. **Своєю визначною науково-педагогічною та лікарською звитягою професор, доктор медицини Ю.-Ф.І. Мацон здійснив практичне впровадження в діяльність Київської школи внутрішньої медицини канонічного тезису її засновника про патологічну анатомію як основу приватної патології та терапії.** Цьому сприяв показово-взірцевий характер його інтегративної та міждисциплінарної діяльності як досвідченого практика-клініциста, гарного діагноста та віртуозного патологоанатома.

Професор Ю.-Ф.І. Мацон вирізнявся серед зіркової плеяди професорів медичного факультету Університету св. Володимира неординарним організаторським хистом. Перелік його керівних посад і звершень є поважним. Він — один з організаторів та 20-річний незмінний керівник кафедри патології і патологічної анатомії (1854-1874 рр.), завідувач (за сумісництвом) кафедри приватної терапії в повному обсязі з госпітальною клінікою та університетською клінікою на базі Київського військового шпиталю (в 1865-1866 рр.), декан медичного факультету (1868-1869 рр.) Університету св. Володимира. У 1862-1866 рр. він обіймав посаду віце-президента, а від 1871 до 1881 року — президента Товариства київських лікарів. Юлій Іванович у 1871-1875 рр. обіймав відповідальну посаду голови Київської міської санітарної комісії та очолював Комісію по боротьбі з епідемією холери в Києві у 1871-1872 рр. (а вона була найлютішою в ХІХ сторіччі, і смертність під час неї сягала 48 відсотків [22]). Професор Мацон Ю.-Ф.І. — один з ініціаторів та організаторів спорудження та відкриття

Олександрівської лікарні (нині — Центральної міської клінічної лікарні), а потім перший і протягом десяти років (1875-1885) незмінний її директор. Обіймаючи посаду декана медичного факультету, Ю.-Ф.І. Мацон безпосередньо посприяв відкриттю при Університеті св. Володимира в 1869 році Товариства дослідників природи. Вже в 1869 році під егідою новоствореного Товариства був проведений 3-й з'їзд природодослідників. Для його проведення був створений організаційний комітет із п'яти професорів медичного факультету. Професор Ю.-Ф.І. Мацон посідав серед них почесне місце. Він був фундатором першої варти швидкої медичної допомоги в Києві та обіймав посаду віце-голови міського Товариства Червоного Хреста [3, 6, 10-14].

Науково-педагогічна, організаційна та громадська діяльність професора Ю.-Ф.І. Мацона мала прогресивний та звитяжно-подвижницький характер. Як дійсний член Товариства київських лікарів від 1854 року професор Ю.-Ф.І. Мацон зробив близько 40 наукових доповідей із демонстрацією патологоанатомічних препаратів із прозекторію госпіталю. Більшість із них, зважаючи на науково-практичну значущість, опубліковані в «Протоколах» Товариства. Серед них доповіді «К ученню о метастатических инфарктах», «О современной классификации опухолей» (1863), «О влиянии уменьшения просвета артерий на воспаление», праці з клінічного трактування мікроскопічних досліджень [18]. Уже самі назви доповідей свідчать про їх актуальність та важливість для практичного лікаря. Професор Ю.-Ф.І. Мацон 16 жовтня 1876 року на засіданні Товариства київських лікарів зробив емоційну доповідь із закликом про надання медичної допомоги арміям Сербії та Чорногорії. Медична спільнота його підтримала і було прийнято рішення терміново відправити в Сербію лікарів і студентів із хірургічними інструментами й перев'язувальними матеріалами для організації польових лазаретів. Для підготовки братів і сестер милосердя Товариство київських лікарів організувало читання лекцій з анатомії, фізіології та загальної гігієни. Поряд із професорами медичного факультету теоретичні лекції у військовому госпіталі та міській лікарні читав і професор Ю.-Ф.І. Мацон. Власне, на його пропозицію в члени Товариства київських лікарів вперше було прийнято лікаря-жінку — пані Тальберг [23 (с. 77)]. Юлій Іванович постійно та наполегливо працював над своїм самовдосконаленням. Двічі, в 1861 та 1867 роках, він мав відрядження за кордон із науковою метою [13].

Професор Ю.-Ф.І. Мацон був визначним організатором та ініціював чимало корисних починань щодо поліпшення медичного обслуговування населення м. Києва. Він особисто брав участь у дослідженні води з річки поблизу Володимирської військової гімназії, де реєструвалася підвищена захворюваність серед курсантів [14]. А в 1881 році газета «Киевля-

Панорама Олександрівської лікарні крізь сторіччя

нин», посилаючись саме на розрахунки Ю.-Ф.І. Мацона, привернула увагу медичної громадськості на гостру необхідність для хворих міста Києва 1200-1300 стаціонарних ліжок у лікарнях [23 (с. 77)]. На той час їх було тільки 450-500, але й ті через відсутність будинків для людей похилого віку були зайняті здебільшого геронтологічними пацієнтами з хронічними захворюваннями. І зовсім не випадково саме професор Ю.-Ф.І. Мацон став одним з ініціаторів та організаторів будівництва, а відтак очільником Олександрівської лікарні (нині — Центральної міської клінічної лікарні) [24, 25].

За період керівництва професором Ю.-Ф.І. Мацоном Олександрівська лікарня стала показовою в Південно-Західному регіоні. Нововведенням була розроблена ним прогресивна на той час форма керівництва лікарнею. Його здійснювала Рада, до якої входили головні спеціалісти та завідувачі відділень. Професор Ю.-Ф.І. Мацон домогся відкриття при лікарні пральні та дезінфекційної камери, що була спроможна знешкоджувати речі хворих лікарні (а в разі необхідності — й інших громадян [23 (с. 77)]). Олександрівська лікарня з перших років своєї діяльності виконувала найвідповідальніші та гуманні функції. Колектив лікарні брав участь у наданні допомоги пораненим під час Сербо-Чорногорсько-Турецької війни 1876-1878 років [14]. У великій мірі саме завдяки старанням свого очільника, доктора медицини, досвідченого клінічного викладача професора Юлія-Фердинанда Мацона Олександрівська

*Пральня Олександрівської лікарні. Світлина 1910 року
(Джерело: <http://primetour.ua/ru/company/articles/tsentralnaya-aleksandrovskaya-gorodskaya-bolnitsa-.html>)*

лікарня набула статусу вірцевого науково-освітньо-лікувального комплексу. Від початку свого заснування ця лікарня стає однією із найважливіших баз медичного факультету Університету св. Володимира. Вже в 1885 році був побудований окремих двоповерховий корпус у якому і розмістились університетські клініки пропедевтики внутрішніх і нервових хвороб. Постать видатного вченого-патолога, педагога та громадського діяча в галузі охорони здоров'я була належним чином поцінована очолюваним ним колективом: «Рада Київської Олександрівської лікарні, бажаючи вшанувати діяльність колишнього директора лікарні проф. Ю.-Ф.І. Мацона, ухвалила

прикрасити його портретом приймальною лікарні й назвати його ім'ям один із бараків» (Врач. 1886. Т. 7. № 23) [14]. На превеликий жаль до сьогоднішнього дня вони не збереглися. Отже, можемо цілком аргументовано стверджувати, що професор медичного факультету Університету св. Володимира Юлій Іванович Мазон заклав плідну традицію Київської медичної школи щодо здійснення керівництва процесом заснування лікувальних закладів, організації та безпосереднього управління їх практичною роботою.

Звитяга невтомної та багатогранної діяльності київського професора медицини Ю.-Ф.І. Мазона отримала належне визнання та пошану як медичної спільноти, так і державних інстанцій. Він член-кореспондент Імператорського Віленського медичного товариства (1873), почесний член Товариства архангельських (1873) та київських (1881) лікарів [15]. У 1869 році Юлій Іванович одержав ранг цивільного службовця як дійсний статський радник та отримав право спадкоємного дворянства. Його рід було внесено до третьої частини родоводу книги дворян Київської губернії [12, 26]. У 1883 році він був удостоєний і звання таємного радника [6 (с. 266), 26]. Професор медицини Ю.-Ф.І. Мазон нагороджений орденами Св. Станіслава II ступеня (1860) та Св. Станіслава I ступеня (1873), Св. Анни II ступеня (1863) і Св. Анни I ступеня (1879) [10-13].

Помер Ю.-Ф.І. Мазон 20 грудня 1886 року в Києві й похований на Байковому кладовищі (Лютеранська ділянка). Його скульптурне зображення, що збереглося на могилі, дало можливість відомому київському патоморфологу та фахівцю з історії медицини С.М. Старченку «реконструювати» єдиний відомий на сьогодні портрет знаменитого професора [6 (с. 267), 10]. Завдяки самовідданій насназі Сергія Микитовича було створене й скульптурне погруддя Ю.-Ф.І. Мазона. До

Старченко Сергій Микитович

Сергій Микитович Старченко демонструє відвідувачам музею Київського військового шпиталю відреставровані ним експонати (світлина Михайла Марківа [<https://day.kyiv.ua/ru/article/obshchestvo/donkhoty-ratnoy-medicyny>])

слова, саме завдяки його невичерпному ентузіазму та працелюбності завдячуємо можливості мати в сьогодення фотографічні (чорно-білі) портрети (формату 40 x 50 см) і таких фундаторів Київської патоморфологічної школи, як Г.М. Мінха, В.К. Високович, В.М. Константинович, П.О. Кучеренко, Є.І. Чайка [27]. Відмітимо, що визначним є внесок Сергія Микитовича Старченка й у діяльності Пироговської комісії при Вченій раді МОЗ УРСР (1957-1981 рр.) у групі ребальзамування мумії М.І. Пирогова, дослідженні та описі 78 мумій із Ближніх і Далєких склепів Києво-Печерської Лаври, створенні експозиції «Лікарі, вчені. Київська школа» в музеї Лук'янівського державного історико-меморіального заповідника [28] і музею Головного військового клінічного шпиталю Міністерства оборони України. Підкреслюючи спадкоємність багатьох поколінь київської медичної спільноти, знаний історик медицини Юрій Віленський, розповідаючи про музей та його натхненника С.М. Старченка, емко і дуже влучно визначає статус професора Ю.-Ф.І. Мазона в історії Київської школи внутрішньої медицини — «ЛИЦАР ТЕРАПІЇ» [29].

Наукова спадщина професора Юлія-Фердинанда Мазона вирізняється чітко окресленою клініко-анатомічною спрямованістю та багатогранністю. Науковий доробок Ю.-Ф.І. Мазона фактично започатковує традиційний для Київської школи внутрішньої медицини напрямок досліджень захворювань нирок і печінки. Основні його праці присвячені ретельному вивченню змін мікроскопічної структури їх тканин при запаленні та питанням клінічної діагностики. Одночасно важливими є його наукові роботи щодо організації боротьби з холерною епідемією. Аналіз поданого нижче переліку праць свідчить про те, що як віртуозний інтерніст і талановитий патологоанатом професор медицини Ю.-Ф.І. Мазон своєю прогресивною науково-педагогічною та організаційною діяльністю зробив визначний внесок у становлення Київської школи внутрішньої

медицини та морфологічної науки. Своїми публікаціями у відомих європейських виданнях він сприяв популяризації досягнень та інтеграції київської міської спільноти в міжнародний простір. Та повного переліку його наукових праць нам знайти не вдалось. Відомі такі наукові праці професора медицини Ю.-Ф.І. Маціона: «De primo gradu degenerationis renum in morbo Brightii, Kioviae» (1850), дисерт.; «Eigenthümliche pathologische Entwicklung der Pflasterepithelin der Harnkanäle» (Joh. Müller's Archiv. 1851); «Патологические наблюдения над Брайтовой болезнью» (Воен.-мед. журн. 1851. Ч. 58. № 1); «Теория постукивания груди, обработанная на основании собственных опытов и исследований» (Воен.-мед. журн. 1852. Ч. LX. № 1), то же на немецком языке (Prager Vierteljahrschr. 1852); «Открытие настоящих составных частей гладких мышц и изслѣдованія надъ существованіемъ этихъ мышц в человеческой селезенкѣ, съ рис.» (Другъ Здравія. 1853. № 2); «Untersuchungen über die Gewebelemente der glatten Muskeln und über die Existenz dieser Muskeln in der menschlicher Mils» (Joh. Muller's Archiv. 1854); «Наблюдения над катаральным, крупозным и дифтерическим воспалением гортани и дыхательного горла» (Воен.-мед. журн. 1860. Ч. LXXIX. № 3); «Об устройстве аудитории для микроскопических демонстраций и о новейших технических совершенствованиях микроскопов» (Известия о втором съезде естествоиспытателей. 1862); «О паренхиматозном воспалении печени, циррозе и атрофической мушкатной печени» (Ун. Известия. 1869. № 6); «О результатах опытов и исследований на счёт влияния кровообращения на развитие воспаления и разные другие статьи» (Проток. Общ. киев. врачей. 1862-75); «Отчёты о холерных эпидемиях 1871 и 1872 гг. в г. Киеве» и несколько других трудов по санитарным вопросам (1871-1874); «Einige Bemerkungen über die Cholera» (Medicin. Zeitung Russl. 1884).

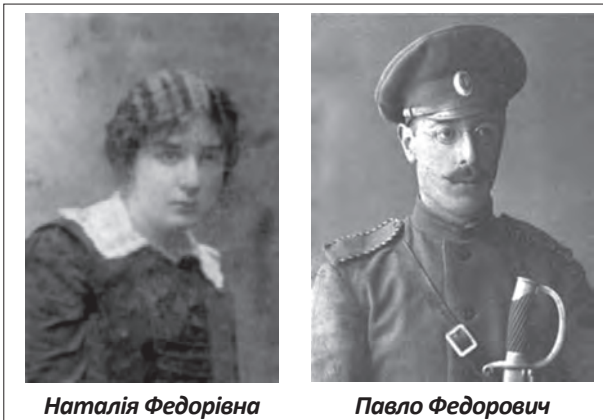
Знакова активна громадська та звитяжна фахова діяльність визначного представника легендарної терапевтичної школи з берегів Дніпра професора Ю.-Ф.І. Маціона отримала своє гідне продовження в його нащадках — успішних громадянах київської спільноти*.

Федір Юлійович Мацон

* Відомо, що його старший син Федір Юлійович (Фрідріх-Оскар) Мацон (1853-1912) закінчив Київську першу гімназію із золотою медаллю. Він у 1875 році закінчив навчання в Університеті св. Володимира зі ступенем кандидата по фізико-математичному факультету, захистив дисертацію з фізики

Онуки Ю.-Ф.І. Маціона

Наталія Федорівна

Павло Федорович

і був удостоєний ступеня магістра. Із 1875 по 1877 рік слухав лекції з математики й фізики в Берлінському університеті. Із 1885 року Федір Юлійович Мацон очолював Київське технічне залізничне училище, мав учений ступінь з електротехніки. Він був одружений на Софії Страус, яка доводилася рідною сестрою інженеру-винахіднику Антону Страусу та електротехніку Оскару Страусу. Надані останньому Федором Юлійовичем консультації щодо першого в історії Києва проекту електрифікації були дуже важливими. Ф.Ю. Мацон був успішним керуючим Київського товариства взаємного кредиту (Хрещатик, буд. 16) і гласним Київської міської думи. У його власності був будинок за адресою Хрещатик, 9, але мешкав він у відомому будинку на Миколаївській, 9. Федір Юлійович виховав чотирьох дітей — Павла, Софію, Ольгу та Наталію. Помер у Києві в серпні 1912 року. Збереглися світлини онуків Ю.-Ф.І. Маціона — Павла Федоровича та Наталії Федорівни.

Цікаво, що П.Ф. Мацон на світлині, що була вислана зі Львова рідній тітці Олександрі Емільвн Візель-Страус (Alexandra Hermina Straus — дружина дійсного члена Академії мистецтв Еміля Оскаровича Візеля — Emil Anton Joseph Wiesel) до Вільнюса, у військовій формі. Він загинув у Першу світову.

Дочка ж спадкового дворянина Федора Юлійовича (Фрідріха-Оскара) Маціона, Наталія Мацон, брала участь у громадянській війні в кавалерійських загонах М. Щорса, фамільними коштностями підтримувала революцію. Із 1945 року етнічна німкеня Наталія Мацон працює перекладачем у Німеччині: спочатку в Наумбурзі, а по-

Наталія Федорівна з дочкою Іриною

тім у Берліні. У 1957 році отримує спадщину з Мюнхена (за заповітом від тітки чоловіка). Наталя стає спадкоємицею аптеки, але, розуміючи ситуацію та особливий інтерес до їхньої родини КДБ, вона відмовляється від капіталів

і знищує всі сімейні архіви(!). Її дочка Ірина Григорівна (за чоловіком Веселівська) до 2013 року пропрацювала викладачем англійської мови в Київському лінгвістичному національному університеті.

Список використаної літератури

1. Цицурін Ф.С. Вступ до курсу приватної терапії, семіотики та клініки внутрішніх захворювань (гармонізований варіант, адаптовано М. Дземаном та А. Гладуном) / Ф.С. Цицурін // Практикуючий лікар. — 2014. — № 2. — С. 13-25.
2. 160 років Національному медичному університету ім. О.О. Богомольця / За ред. Є.Г. Гончарука. — К.: Століття, 2001. — 367 с.
3. Иконников В.С. Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского университета Св. Владимира (1834-1884) / Под ред. В.С. Иконникова. — К.: Типография Имп. университета Св. Владимира, 1884. — 416 с.
4. Терапевтическая факультетская клиника (Записка проф. Ф.Ф. Меринга). В кн. Иконников В.С. Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского университета Св. Владимира (1834-1884) / Под ред. В.С. Иконникова. — К.: Типография Имп. университета Св. Владимира, 1884. — 416 с.
5. 150 лет Киевскому медицинскому институту / Под. ред. акад. АМН СССР Е.И. Гончарука. — К.: Здоров'я, 1991. — 264 с.
6. Бойчак М.П. История Киевского военного госпиталя. Киевский госпиталь — учебная и научная база медицинского факультета Университета Св. Владимира и Киевского медицинского института / М.П. Бойчак. — К.: Пресса Украины, 2005. — 752 с.
7. Дземан М.І. Матеріали щодо історії становлення традицій клінічного викладання внутрішньої медицини в Університеті Святого Володимира (частина 3: професор Ф.Ф. Мерінг) / М.І. Дземан // Практикуючий лікар. — 2016. — № 4. — С. 70-89.
8. Кафедра патологічної анатомії № 1. Історія кафедри [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://nmu.ua/zagalni-vidomosti/kafedri/kafedra-patologicheskoy-anatomy-1/istoriya-kafedry/>
9. Старченко С. Анатомічний театр Університету св. Володимира (До 150-річчя від дня вибудування) [Електронний ресурс] / Сергій Старченко // Мистецтво лікування. — 2003. — № 3. — Режим доступу: <http://m-l.com.ua/?aid=78>
10. Матер Э. Немецкие авторы России. Энциклопедия. Том 5 (L-M-N). — Актуализировано 01.09.2016. — С. 410-413 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.edarmer.de/download/ENZYKLOPAEDIE-Band-5-L-M-N.pdf>
11. Schüler-Albom des Dorpat'schen Gymnasiums von 1804 bis 1879. — Dorpat, 1879 — № 3572. — Эстонский исторический архив. — Ф. 402. — Оп. 2. — Д. 10236. — Л. 91-92.
12. Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834-1884) / Сост. под ред. В.С. Иконникова. — К.: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. — 860 с.
13. Винниченко І. Німці в історії Київського університету (XIX — половина XX ст.) / І. Винниченко, Р. Винниченко. — К.: Геопринт, 2009. — 420 с.
14. Декани медичного факультету Університету Св. Володимира (Національного медичного університету імені О.О. Богомольця) 1841-1919: Біографічні нариси та бібліографія / В.Г. Коляденко, Я.В. Цехмістер, О.П. Яворовський, І.М. Полякова; за ред. академіка НАМН України, проф. В.Ф. Москаленка. — К.: ВД «Авіцена», 2011. — 152 с.
15. Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Юрьевского, бывшего Дерптского университета за сто лет его существования (1802-1902) / Под ред. Г.В. Левицкого. — Юрьев: Типография К. Маттисена, 1903. — Т. II. — 680 с.
16. Мазон Юлії Іванович [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мазон_Юлії_Іванович
17. Дземан М.І. Цицурін Федір Степанович: погляд крізь сторіччя (дискурс про спадкоємність традицій клінічної медицини до 200-річного ювілею родоначальника Київської школи терапевтів) / М.І. Дземан. — К.: Медкнига, 2015. — 228 с.
18. Квитницький-Рыжов Ю.Н. Основные данные о научной и общественной деятельности киевского профессора Ю.И. Мазона / Ю.Н. Квитницький-Рыжов // Врачеб. дело. — 1959. — № 7. — С. 765-766.
19. Doguzov V. The National Museum of Medicine of Ukraine and our Association / V. Doguzov // European Association of Museums of the History of Medical Sciences Bulletin. — 2006. — 39. — P. 5-7.
20. Шипулін В.П. 160 років Анатомічному театру Університету св. Володимира / В.П. Шипулін, В.Д. Догузов // Науковий журнал МОЗ України. — 2013. — № 2 (3). — С. 163-169.
21. Мазон Ю.-Ф.І. О паренхиматозном воспалении печени, циррозе и атрофической мушкатной печени / Ю.-Ф.І. Мазон // Ун. известия. — 1869. — № 6.
22. Ганіткевич Я. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. — Львів, 2004. — 368 с.
23. Аронов Г.Ю. Легенди і бувальщина київської медицини (люди, факти, події, документи) / Г.Ю. Аронов, А.П. Пелешук. — К.: Століття, 2001. — 304 с.
24. Українська радянська енциклопедія. — К., 1962. — Т. 8. — С. 565.
25. До річниці створення Київської міської Олександрівської лікарні. Державний архів м. Києва. Документальні виставки on-line [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://kiev-arhiv.gov.ua/arkhiv/dokumentalni-vistavki-on-line/do-richnici-stvorennja-kijivskoji-miskoji-oleksandrivskoji-likarni/>
26. Мазон Юлії Іванович [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Мазон_Юлії_Іванович
27. Червяк П.І. Старченко Сергій Михайлович / П.І. Червяк // Медична енциклопедія. Вид. третє, доповнене. — К.: Вид. центр «Просвіта», 2012. — С. 1435-1436.
28. Червяк П.І. Пироговська комісія при Вченій Медичній Раді Міністерства охорони здоров'я України (до 70-річчя заснування) / П.І. Червяк // Журнал НАМН України. — 2016. — Т. 22, № 1. — С. 109-117.
29. Виленский Ю. Донкихоты ратной медицины. Фрагменты истории двух с половиной веков Главного военного клинического госпиталя Минобороны [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/ru/article/obshchestvo/donkikhoty-ratnoy-mediciny>
30. Потомки семьи Мазон [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mbachi.livejournal.com/207385.html>

Надійшла до редакції 09.03.2017

MATERIALS CONCERNING HISTORY OF FORMATION OF INTERNAL MEDICINE CLINICAL TEACHING TRADITIONS AT SAINT VOLODYMYR UNIVERSITY (PART 4: PROF. MAZONN JULIUS-FERDINAND)

M.I. Dzeman

Abstract

Materials regarding the setup of internal medicine clinical teaching and foundation of Kyiv School of internists at the Faculty of Medicine of St. Volodymyr University are presented in the article. Its fourth part focuses attention at research-pedagogical and organizational activity of Mazonn Julius Ferdinandus, Professor of Medical Faculty of St. Volodymyr's University.

Keywords: Internist and Professor anatomist Professor Mazonn Julius Ferdinandus, clinical medicine, internal medicine, St. Volodymyr University, traditions, clinical teaching.